

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Acta Pacis Westphalicæ Publica

Oder Westphälische Friedens-Handlungen und Geschichte

Worinnen enthalten, was vom Monath April, biß zu Ende des Jahrs 1646.
zwischen Jhro Römisch-Kayserlichen Majestät, dann den Beyden Cronen
Franckreich und Schweden, ingleichen des Heiligen Römischen Reichs
Chur-Fürsten, Fürsten und Ständen, zu Oßnabrück und Münster gehandelt
worden

Meiern, Johann Gottfried von

Hannover, 1735

VD18 90103122

Epistola III. Scipioni Scaligero S. P. D.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52163](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52163)

lidum, novæ uxoris nuptiis irretitum, contumaciter refragantibus Regni Proceribus, bellum in Turcam, quod præ se fert, moliri, vix ulla ratio est, quæ persuadeat: promptius credere est, obtentu Turcæ alia agitare. Et quidni Sveci suspecta habeant arma sibi ex veteribus novisque causis semper æmula? Cum Moscovia nuper sancita amicitia. Sed quæ securitas esse potest in Barbaro fidem utilitate metiri assveto? Brandenburgicum Electorem & quicquid Principum, liberorumque populorum mari Baltico prætenditur, ipsos denique Batavos Pomeraniæ restitutionem, per aperta per occulta moliri non ignorant. Hæc omnia sicut Cæsareanæ factioni læta, ita, quo magnæ spei plurimum metus admistum esset, factum est in prospero ad Francofurtum casu, quo Cætholicus Exercitus, quanquam viribus superior, castris immunitus, & omni copia affluens, eripi sibi arcem, commeatum, Mœnum & Franconiam, pudendâ negligentia passus est; quam imprudentiam summas illarum partium difficultates consecuturas credi par est. Ego istud sapientissimo Summi Numinis consilio evenisse credo, ut ubique esset quod sperent, quodque vicissim timeant omnes, ideoque à fortuitis bellorum in tutum res suas subducere adlaborarent. Verum id tam cito vix continget, quin nobis

aliam decerpere ficum
atque alias tractare rosas

liceat. Vale Nobilissime & Sapientissime Scaliger, & me ama, Monasterii
3. Calend. Septembr.

EPISTOLA III.

SCIPIONI SCALIGERO S. P. D.

Ex quo postremas meas ad te dedi, duæ hic res minime omnium expectatæ provenerunt. Nam statim atque Protestantium Responsum ad Catholicorum Declarationem Cæsareanis traditum fuit (quod factum fuit VIII. Cal. Septemb.) Comes Trautmansdorffius ad veteres artes confugiens, denuo Gallos, novis conditionibus propositis, aggressus est; Et aliquando post idem Trautmansdorffius hic, Osnabrugæ Lambergius, Protestantibus ad se vocatis denunciârunt; adeo iniquum Catholicis visum illorum responsum, ut nisi prius immoderata refeceretur, nullus Tractationi locus superfit. Mirum sane erat, difficillimo & uti videbatur, alienissimo tempore, quo pessime res Catholica habebat, circumvento Catholico ad Francofurtum Exercitu, belloque in ipsa Baviaræ viscera promoti, Trautmansdorffium rei prospere conficiendæ fiduciam concepisse, et Catholicos nullis rerum suarum adversitatibus fractos, æquiores à Protestantibus concordia leges prope minitantes efflagitasse. Subibat omnium animos tacita cogitatio, unde suborta audentia? quæ spes? quæ pertinaciæ ratio, in præcipiti stantibus? sed plerorumque conjectura fuit, prævidisse Trautmansdorffium ardorem & fortunam Svecorum, aliquot mensium mora à Gallis tardatum, postquam sisti nequiverat, malignam illorum curam invidiamque minime effugituram. Eamque obrationem, hoc potissimum tempore denuo Pacis negotium proposuisse, quo prominere nimium Svecorum fortuna, atque adeo æmulationi paratior videbatur, Catholicis transigendi negotii haud dubia spes animos addebat: & factus mihi postea est, è Cæsaris Legatis haur postremus, Gallos Cæsareanis acriter exprobrare nimiam facilitatem; plus æquo Hereticis concessum, & iniqua postulantium audaciam constantia repellendam. Neque dubito adesse hortamenta secreta, Catholicis opem atque auxilium Regis Christianissimi magnifice promittentium. Sive

Sive ea ratio sive alia fuit resumpti negotii: non alias magis consultationibus inter se & cum Compositoribus vacaverunt Galli. Magnum sane diligentissima operæ argumentum est, quod VIII. Calend. Septemb. colloquia & consultationem à quartâ post meridiem hora, ad noctis usque medium, apud Pontificium Venetumque Oratorem traxerunt, & qui secuti sunt dies, eadem causâ transacti. Tandem publica fama fuit, convenisse Gallos cum Cæsareanis, & propediem Osnabrugam ituros, ut cum Svecis res quoque componantur.

Observatum est ab harum rerum curiosis, hætenus non nisi unum alterumve, reliquorum nomine, quicquid officii erat, apud Svecos explevisse. At ista vice omnes ire voluerunt; Venerunt Osnabrugam XV. Calend. Octobr. ibique substituerunt ad IV. Calend. Novembr. Ego quoque omne id tempus transegi. Quæ cum Cæsareanis pacta essent, quoque deinceps inter Gallos & Svecos acta, religiosissimo utrinque silentio diu tectum fuit: Tandem patuit, præter Episcopatus Metensem, Tullensem, Virodunensem, jura item ad Imperium in Mojenvico & Pinarolo spectantia, Alsatiam quatenus Austriacæ ditionis est, ac Sungoviam, decem Civitatum in Alsatia sitarum Præfecturam, & in altera Rheni ripa Brisacum, præterea jus Philipsburgi præsidium habendi, Gallis in perpetuum cedi, eam cessionem Imperii Ordines ratam habituros, Cæsar promittit; Benfeldæ, Tabernarum, Barri & Neoburgi munitiones disjiciuntur, nova & veterem morem supergressa vectigalia abolentur; Revocantur omnes à BERNHARDO SAXONE aliisque factæ, confirmatæve largitiones. Reddunt Galli quatuor Civitates, quas Sylvaticas vocant, & si quid præterea cis vel ultra Rhenum bello captum tenent; Restituuntur utrinque deductis præsidiis, Oppida, Arces, Castella; FERDINANDO CAROLO Archi-Duci Rex exsolvit tricies centum millia librarum Turonensium; Expungendum præterea recipit bessellem omnis aris alieni ab Alsatia Principibus contracti. Hispanum & CAROLUM Lotharingum Pace comprehendendi insistent Cæsareani, Galli cum Hispano tractare non abnuunt; at Caroli causam ad Aulam Parisiensem remittunt; adjicitur clausula, omnia pro non dictis atque infecta haberi, nisi cum Svecis quoque & de Ordinum Imperii causâ pariter conveniatur.

Hæc summa capita sunt eorum, de quibus Cæsareani Gallique inter se trasegerunt. Negotii porro, quod iisdem Gallis Osnabrugæ fuit, uti quidem ex ipso Comite Oxenstirnio didici, hæc summa est; initior eferrebant Galli, quibus conditionibus cum Cæsareanis convenissent, suam in isto negotio moderationem Pacisque studium extollentes. Quippe cum plura victoriæ lege exposcendi arbitrium esset, Alsatia partem immenso pretio quasi emisse. Eandem moderationem Fœderatos quoque exhibituros sperare, maxime de tota Pomerania aliquantum cessuros; Et Mechelburgi Ducem in Vismariæ communionem admissuros. Eam in rem suum cum Cæsarianis, cumque Electore Brandenburgico tractandi studium & operam offerebant. Responsum à Svecis, gratulari se Regi Regnoque Gallia hunc rei exitum; Cæterum sibi Imperii causam propria Satisfactione potiorem, neque de hac unquam se pacturos, nisi de illa prius transigatur. Regerebant Galli eandem sibi quoque mentem esse, sed de re consentientibus nihil referre, quo ordine rem aggrediare; quin imo Regum cum Cæsare Tractatus ad exitum spectantes inciramento cæteris fore, ut & ipsi faciliores se mutuam præberant. Perstiterè tamen Sveci, unde belli causâ, inde fœderum & concordia initia faciendâ asserentes; proposuerunt deinde Galli inducias cum Cæsare & Bavaro; evidentissima harum partium commoda prætexentes. Nam

eas ita conciliari posse, ut quidquid Danubium inter Rhenumque terrarum situm est, fœderatorum Exercituum, ulterior ripa hostium hybernis cedat; Ita nostros in hostico uberrima rerum omnium copia abundaturos, dum hostis suas ipse Provincias, suosque subiectos consumeret vastaretque; addebant rationi necessitatem, qua Landgraviæ Cassellanæ, à GEORGIO Hassio & Melandro oppressæ suppetias ferre, revocato ex Bavaria Turenio, ex foedere tenerentur. Quamquam autem quo ista tenderent, maioremque eripiendi Bavari, quam Sociorum armorum curam, satis deprehenderent Sveci, tamen tam difficili incepto implicatis offendere socios intempetivum videbatur. Ideoque postquam flagitium cedere, & negare periculosum erat, ita temperata res fuit, ut ad Exercitus Ducis properè scriberetur, eorumque de universa belli ratione consilium exquireretur. Postquam Monasterium redierunt Galli, atroci rumore diffamati fuisse Sveci omnibus ad concordiam inclinatis, solos bellum malle. Contra Gallos suis tantum utilitatibus fœderum Religionem aestimare, Imperii & Statuum incuriosos affirmabant, qui Svecis favebant. Neutrum fortasse falsò; quamquam Comes Oxenstiernius, tanquam defensionem meditatus, DEO teste advocato & in suum Caput Vindice, Svecos præter suam Protestantiumque salutem & securitatem nihil capere, mihi sanctè affirmavit; Gallorum finibus Ordinum Imperii dissidia conducere, suam contra salutem in eorundem concordia sitam; iturum cum Salvio cis tres hebdomadas Monasterium, constiturum mox toti Europæ, per Svecos non stare, quo minus Pax coalescat, quam DEO bene juvante intra proximas Calend. Martias habituri simus, aut nunquam: Eadem Casareanorum, eadem apud Gallos spes, nec abhorrent conjectura. Maximum in eo momentum, quod quorum vastissimi fines habebantur & belli anima, Galli concessis acquiescunt. Nec minus ponderis in renascente Batavorum cum Hispanis Tractatu, qui paulo ante senescere, aut verius plane extinctus videbatur. Unde dolor & questus & imputatio, Pacis prætextu extractam ab Hispanis ætatem quo desperatas res, quas armis non poterant, dolis fervarent; Sed ita denuò incaluit negotium, ut exitum Hispani jactent, Galli credant, & vix ipsi negare Batavi audeant. Horum cum Hispanis composita negotia, Gallorum quoque cum iisdem fœdera conficiant: & jam nunc Batavi componendæ rei arbitros ac Interpretes offerre se videntur. Ista animorum inclinatione solos Svecos, ea qua sunt prudentia, non minus quam fortitudine, præter veteres æmulos, Danum, Polonum, Casaris quoque ac Hispani ferentia arma, & fortasse Belgarum & Hanseaticarum Civitatum, denique parum aberit, quin totius Europæ conjurata odia temerè in se concituros, quis credat, Præter illa, quæ superiori Epistola, si meministi, Svecis adversa dixi, aderit in vicinia propediem Brandenburgicus Elector, potentia, consilio, favore, Pomeraniam sibi propugnaturus. Post Cracovium à Polonia Rege olim huc missum, adventit nuper Dominicus quidam Rancallius, gente Italus, qui Haggæ in transitu, Svecorum potentiam Hollandis suspectam facere, & pro Commerciorum securitate haud obscure fœdera proponere iussus est. Verfatur in plurium manibus Oratio in Senatu in hunc sensum habita, & ab aliquot mensibus Ulfeldius pro Daniæ Rege ibidem degit, haud sane bona Svecis officia præstare creditus. Imperii Procures quamquam contentionibus pertinaciter inhæreant, & ipsi Protestantes, postquam Saxonici Electoris iussu, consiliis præsidere ceperunt, novis altercationibus inter se digladiantur, tamen, qui litigantibus Cæsare & Regibus, sibi quoque idem licere putabant, inclinatis ad concordiam rebus, sibi itidem, ex pertinacia præter concatenatam malorum seriem nihil habituris, tempestive transigendum judicabunt, ne, qui hætenus belli causa & pars maxima audiebant, non nisi vilissima pacis appendix habeantur. Hassiæ Princeps, illa multis viris generosior fœmina, quamdiu fœderatorum intererit armatam esse, mutuis necessitatibus obstringens obstrictaque, Causæ suæ Patronis fociis utetur, non eundem habitura

bitura favorem & auctoritatem, ubi res ad Pacem undique spectabunt: neque enim idem magni meritis in pace, ut in bello, locus. Operæ navatæ bellicæ pretium erit, non quale ipsa nunc sibi statuit, sed quod cæteri arbitrabuntur. En tibi, Illustrissime Scaliger, illorum, quæ superioribus diebus hic gesta sunt, schema. Quæ sequentur (si modo non abire necesse sit; nam & domum à Principibus meis revocor, & aliunde ad Aulam Parisiensem iter mihi injungitur) proximè perscribam. Unum adhuc omittendum non duxi, jam nunc anxia discussione inter plures agitari quæstionem, de qua ultimo Congressu Illustrissimus Oxenstiernius quoque multis disseruit, fatiusne sit, Alsatiam Gallia Regi omni feudi ac supremi Dominii nexu solutam, antalem concedere, quæ Imperatoris & Imperii Majestatem, ut cæteri Principes, agnoscat? Liberam & ab Imperii reliquo Corpore separatam ab Austriacis sibi obrusam Mesmius & Servientius, mihi aliisque sæpius affirmarunt: Atcum Imperii Principis honore oneribusque maluisse, præ se ferebant Trevirensis & Saxo Electores, quibus plerosque ad stipulari video, istam cessionem, si quidem evitari nequeat, ita faciendam statuunt, ut quam minimum inde Imperii Juribus decedat. Quæ sententia his rationibus niti videtur:

1) Primum, cum Cæsar inaugurandus promittere soleat, nullam se Imperii Provinciam, alienaturum quin contra alienata revocaturum, Jurisjurandi religione attineri videtur, ne Alsatia alienatio plus, quam quod Austriaci habebant, transferat.

2) Quod ut conscientia tutius, ita coactæ abdicationis delinimentum aliquod erit, tanquam nihil Imperii Majestati pereat, quod solis Austriacorum damnis transigitur.

3) Deinde cum Galli Alsatiam ab Austriacis, tanquam belli authoribus (quo jure injuriave non dico) exigant, nullas adversus Imperium inimicitias professi, certe iniquissimum foret, Imperium pro illis belli veluti mulctam dependere: Quin potius suos teneat poena auctores, neque delinquentium personam egrediatur.

4) Porro honorificum Imperio & Principibus, tantæ dignationis Regem Civem atque collegam habere. Quam gloriosum, obscuratam ac prope emortuam Imperii Majestatem tanti splendoris accessione illuminari? Gallia Regem Imperii Germanici Principem ac membrum audire? Ejus Majestatem, ut cæteri, observare, obsequium & jurejurando spondere, publicis Legibus subijci, vocanti ad Comitia Imperatori parere. Circulorum, ut vocant, Synodis interesse debeat, de Bello de Pace deque communibus commodis in medium consulere. Ut tunc demum minimum vanum esse videatur, quod Imperator quidam Regum Regem se gloriatus est. Et hoc fortasse consilio olim exteri Reges in Græcarum Civitatum album adscripti, & superiori Seculo Ludovicus XI. Gallia Rex in Helvetiorum, ac HENRICUS III. in Venetam Civitatem adscripti fuerunt, denique Romulus plerosque populos eodem die hostes, dein cives, habuit.

5) Neque gloriosum modò, sed & utile Imperio atque proficuum erit, tantarum opum tantæque potentia Principes publicis necessitatibus obstringere, ut aurum & opes suas inferant potius, quam separati habeant. Nostras reputabimus divitias, quibus ad usque sæculi stuporem exuberant Galli: amicam habebimus potentiam, quam hucusque adeò gravem experti sumus. Jam nunc grandem nummorum summam, qua fesso Imperio subveniatur, Cæsari offerunt, quamdiu à Turca metus erit, majorem cum instructo Exercitu daturi, ubi periculum; ex præfenti de futura liberalitate con-

jectura spesque capienda, non defuturos propriis, qui nunc aliena tam profuse juvant: & ubi affectus ac voluntas deerit; inviti obstringentur oneribus, quæ communi scito decreta erunt.

6) Præterea in eo præcipue sitam esse judicant Germanicæ libertatis salutem, ut potentia Austriaca intra moderationis limites contineatur, superinducto amulo, & ubi in cujusquam perniciem evagabitur, prompto vindicæ. Fœderatorum armis post DEUM debent Germani portentosa illius magnitudinis imminutionem, debent restitutionem in eam fortunam, quam sibi eripi fœcordia passi fuerant. Sed non satis est, ad libertatem proclamasse, defensore opus est & custode, ut, quæ feliciter parata sunt, fortiter asserantur.

7) In Catholicis specialis ratio, nec alibi militans, quod eademum securissima Religionis tutela est, habere sui Corporis membrum, cujus potentiam amicitia Suevicæ fiducia elatis Protestantium spiritibus opponere possint. Videntur hæcenus integras Catholicorum vires, Austriacorum nondum attritas opes, Cesaris adhuc florentis minas contempsisse. Legibus, armis, jure, injuria pressi tamen resurgebant. Auxere spiritus pro libertate Germanicæ, & quod huic consequens ipsi credunt, pro sua Religionis incolumitate conjurata exterorum Regum arma. Hoc igitur consilii restat Catholicis, ut senescenti Austriacorum potentia recentem Gallorum substituant, Religioni fulcimentum & Hæreticorum cupidini obicem. Suam enim injuriam reputabit Gallus Alsatiæ Landgravius, quæ cuivis Catholico intabitur, ad quem vis Imperii motum properus aderit; temperamentum rebus turbatis, ac consilium: & ubi ista frustra erunt, vim pro remedio alaturus, impromptior haut dubie ad aliena pericula, quæ ex Regno suo sui securus prospiciet.

8) Postremo nisi ea ratio ineatur, quæ Imperii legibus & Judiciis Gallia Regem subdat, impune erit, quicquid male sana cupiditas suaserit. Vicinos terminorum finiumque regundorum litibus exagitare, in alieno quæ volet, jura sibi arrogare, quæ in suo alii habent, inficiari, nova & superioribus temporibus inusitata vectigalia instituere. Creditorum Austriacorum in se translatas actiones variis cavillandi artibus, quarum ista Natio ad infamiam usque callentissima habetur, eludere. His & similibus disceptandis ubi forum & jus? quis Magistratus? quis Judex? quæ executio in externum nullis Imperii legibus, potestatibus aut judiciis obnoxium? An statim ad bellum redibimus, & vix bene sopitam tempestatem denuo conciemus? Hæ rationes quanquam apud quosdam ponderis aliquid habere possint: mihi tamen in nulla re, quam in ista minus me unquam hæsitasse fatendum est: Adeo exiles debilesque mihi videntur, ut ne speciem quidem aliquam, nedum vim atque efficaciam ad persuadendum habeant. Contraque validæ & nervosæ, quæ Gallia Regem Imperii rebus procul habendum, Alsatiæque, si aliter fieri nequeat, à reliquo corpore abscindendam quam ut tanti Imperio periculi causa aut occasio evadat. Domus Austriacæ magnitudinem horremus. Ejus adhuc reverentia, umbraque terremur.

An vero hujus periculi, si quod superest, remedium credi debet majus periculum? pecunia, opes, Virorum, viriumque, idem, aut major apud Gallos paratus: & uno amne discretis (quanquam nunc ne discretis quidem) ingens composita turbandi facilitas. Neque velle dubitandum. Non contenti Rheno ambitionem terminare, in altera ripa, Brisacum & Philippi-burgum sibi olim armis nunc fœdere vindicant: pontem & portam rebus novandis. Nec turbare volentibus materia, occasio, prætextus deerit. Consurget

furget inter pares æmulatio, invidia: inde questus & lites, quæque alia turbamenta pacis; denique diversa sacra colentibus nusquam sincera fides, animorumque consensio: & semper Gallis in partibus: accitus nec ne, nihil intererit. Quippe Princeps Imperii nec jam peregrinitatis odio prægravatus, Imperii rebus veluti suo jure miscebitur, Religio, bonum publicum, afflictorum tutela obtentui: at inter alienas discordias invalescere, & ad majorem semper grassari potentiam, interior cura & studium erit. Nec iam intra Principis conditionem & æqualitatem consistere volet; Regis nomen & opes majus aliquid requirunt: & Cæsareæ dignitatis fastigium nemini magis, quam sibi convenire arbitrabitur, ad quod arte, vi, armis enitetur. Ita nunquam non misera erit Germania, & magis alii Domini, quam alia conditio: Quæ Austriacis fervierat, Gallis serviet. Quamobrem ego non possum non vehementer probare Belgarum Fœderatorum sapientiam, qui amicitia Gallorum hæcenus feliciter usi, potentiam tamen exhorrent. Ideoque arma Gallica in tantum prævalere nolunt, ut Hispanum toto Belgio evolvant, præsentis sibi exitium à Gallica potentia, quam ab Hispanorum opibus existimantes. Nec mihi quisquam hic religionum differentiam objiciat. Est quidem ea ratio, quæ Catholicis favere videntur, ex adverso Protestantium securitati inimicissima. At non ideo nullis Catholici periculis expositi erunt. Nam certissimum est, nullos ambitioni limites, neque sacros, neque profanos obstare, omnia perrumpit, disjicit, calcatur, nec quisquam alienum servitium et dominationem sibi concupivit, quin religionis & libertatis speciosa vocabula usurparet. Excepta fuerat olim & publice traducta: Ognatæ Comitæ Hispani apud Cæsarem Oratoris vox *æque longiores Germania Episcoporum togas, eoque refecandas esse.* An alios sensus esse Gallorum putamus? apud quos Rex Episcopos facit: & de Ecclesiarum bonis prope eadem, qua de suis libertate disponit, quorum haud exigua pars profanissimorum horum aulae asseclarum, perditissimo luxui infervit. Breviter Galli ambitionis ingenio impulsæ, occasione incitati, prosperitate superiorum temporum allecti omnibus augendæ potentiæ adminiculis instructi modestiæ nunquam litabunt. Non adderem peculiaris in familiari cum (ipsum mihi retulit) colloquio nuper usurpatam rationem, nisi illa Austriacorum secretiores fines proderet; ideo liberam & ab Imperii Juribus solutam Gallis tradi Alsatiam, ut si quando armis eam repetent Austriaci, non cum Imperii Principe, cui cæteri opem atque auxilium ferre ex lege publica teneantur, sed tanquam cum extero congreantur: Quod num bonæ fidei congruat, aliorum judicio relinquo. Cæterum non hæsitò concludere, satius esse ex antiqua repudiæ formula, Gallo renunciare: Conditione tua non utor: tuam tibi habeto Alsatiam. Hoc pluribus expedit, Austriacis, Protestantibus, & rem si exacte perpendimus, etiam Catholicis. Nam quæ in contrarium supra allata, profecto nullius momenti sunt: jusjurandum Cæsaris & dedecus alienatæ provinciæ, necessitate excusantur: quæ sæpe navigia jactu exonerat, & ruinis incendia opprimit, & multa sunt ejusmodi, quæ solum habent ex dono remedium, denique parva in eo cura, si Imperii extrema dehonestentur. Gloriosum esse non potest, quod cum tanto periculo conjunctum est: & securitas inanibus potior habenda. Arcana Imperii in Comitibus & alibi Gallo prodi, non est è re Germanica. Neque liberalitas est, quod Cæsari & Austriacis in futurum subire quis coget. Tantum abest, libertatis in hoc consilio custodiam esse, ut acrius servitium imminet Catholicis æque ac Protestantibus. Pacem cum Vicinis mutuis metus & retinendæ Alsatia studium conciliabit, nec æquum, unius Provinciæ curam totius Imperii salute potior esse. Quæ mihi quidem exploratissima habentur: an & tibi? rescribe quæso, & vale. Monasterii Prid. Cal. Octob. MDCLXVI.

EPISTOLA IV.

IOANNI FRISCHMANNO VIRO AMPLISSIMO COLLEGÆ MEO S. P. D.

Nisi Juno mea cum tua Venere Lucinæ sacris operata, certiori auspicio hoc est validioribus nixa argumentis tibi prolem, quam ego Pacem, prædixi. Profecto non adhuc in vado res est: & utraque spes decollare poterit. Vidisti ex plerisque meis literis, quam testitudine gradu procedat hoc pacificationis negotium. Quanquam ferenda esset mora, quæ modo certa conficiendæ tandem rei spe se interea sustentare posset. Ego semper in conventionione Gallorum cum Cæsare, plurimum momenti esse ad reliqua perficienda iudicavi. Ex ea nihil adhuc mutatum. Maneat, quæ simul placuerunt; Batavorum cum Hispanis & horum cum Gallis concordiam, ut nuper ex Volmari ore scripsi, pro confecta habent Cæsarei; sed ut verum fatear, valde vereor, ne nimia credulitate sibi ipsis imponent. Comperit enim, Suecos paci adversos, bellum malle. Galli firmandæ sibi Alfatæ pacem necessariam non ignorant. Suecorum præterea potentiam suspectam habentes & vix ultra ferentes arrogantem & imperiosam societatem, pace exarmandam ipsi iudicant. At retrahunt splendidi & pene portentosi, felicitum armorum successus & majorum spes, & nunquam reditura Belgii occupandi occasio. Certe redintegrata in Galliis tributorum acerbitas, & nihil non hic tentatum, ne Batavi cum Hispanis transigant, Pacis argumenta non sunt.

Tetrastichon in Gallos quod misisti, suo sale placuit. Et nescias in hoc Deorum Concilio etiam Musis locum esse, sed procacibus illis, petulantibus, inverecundis; en hexastichon ejusmodi argumenti, pari licentia à quodam è Hispaniensi factione scriptum, redhostio:

Gallia vult Pacem: turbas tamen undique & arma
 Fœdera que in bellum continuanda ciet.
 Gallia vult Pacem: litesque ex lite recudit,
 Hoc est in media quarere nocte diem.
 Gallia vult Pacem: sed bellis implicat Orbem.
 Gallia da Pacem, vel dare velle nega.

Vale & me ama. Monasterii Cal. Decemb. Anno Chr. MDC XLVI.

EPISTOLA V.

SCIPIONI SCALIGERO EQUI TI S. P. D.

Postquam ita jubes, Illustrissime Scaliger, pertexam, quam orsus sum, telam,
 Et parere decet iussis, & grata jubentur.

Ex superioribus meis intellexisti, Cæsareanis cum Gallis convenisse, & Belgarum Fœderatorum cum Hispano negotium pro confecto haberi. Restabat igitur ad Pacis complementum, ut & Suecis satisfieret, & Imperii Ordines licibus finem imponerent, & Hispani cum Gallis transigerent. Nam ad hos tres articulos reducere soleo, quæ adhuc componenda supersunt, sepositis, quæ Carolum Lotharingum, Hassiæ Landgravium aliosque minorum gentium Deos concernunt, ut quæ sola Paci obstare nequeant. Fuere tria ista capita primum aggressis ardua variisque difficultatum nexibus prope in-
 acces-